

Znanstveno hrvatovanje

N. Raos

Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada, Zagreb

Mi smo Hrvati čudan narod. Kažemo, primjerice, da su partizani i komunisti zatiratelji hrvatske države – koje nikad ne bi bilo da nije bilo AVNOJ-a i Titovog ustava iz 1974. Nezavisna Država Hrvatska bila je oličenje vjekovne težnje Hrvata za svojom državom – reče pokojni predsjednik – iako bi već i djeca trebala znati da je pola te države bilo pripojeno Italiji, koja je, zna se, dovela ustaše na vlast. Diplomatski smo se zalagali i još se zalažemo za jedinstvenu Bosnu, a onda kukamo jer Hrvati nemaju u Bosni svoju državu. Svi govorimo kako hoćemo u Europu, u “Europu bez granica”, a onda se kvim sa Slovencima za nekoliko kvadratnih kilometara mora. Radujemo se što je konačno uhvaćen Gotovina, a onda kunemo naše tajne službe što su sudjelovale u tom prljavom poslu. I sve tako... I jesmo i nismo. I hoćemo i nećemo. Ni vrit ni mimo.

No pustimo sad visoku politiku.

Ima tome više od tri godine kako nam je u znanosti zasjalo novo sunce. Naše Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa dalo je, sjećamo se, punu slobodu našim znanstvenicima da prijave projekt kakav hoće i rade s kim hoće. Broj suradnika nije bio ograničen – na projektu je mogao raditi i samo jedan znanstvenik, njegov voditelj. Puca zora, bit će dana: konačno će se vidjeti tko koliko radi, tko što vrijedi, tko koliko hoće i tko koliko može. Prijavih projekt s jednim suradnikom. Stvari krenuše da ne mogu bolje. Napisasmo prvi i drugi, pa treći, četvrti i peti znanstveni članak. Počesmo surađivati s drugim znanstvenicima. Napisah u suradnji i sveučilišni udžbenik. Završni je izvještaj takav da mu nitko pošten i objektivn ne može prigovoriti. Nikad nismo bili u minusu, čak je dio doznačenih sredstava ostao neutrošen. A onda – hladan tuš.

Dodoše nova pravila. Projekt – lijepo piše – ne može imati manje od tri suradnika. I što sad? Gdje da za dva mjeseca, koliko još traje projekt, nađeš još jednog znanstvenog novaka? Ne preostaje ti drugo nego da se udružiš s nekim. Pitaš svih šest suradnika s drugih projekata s kojima sam surađivao da mi dadu pola svoga radnog vremena. Jao meni! Svi su već podijeljeni na projektima od po tri čovjeka. I što sad? Ostaje mi još samo da se udružim, forme radi, s bilo kim s mog instituta. Tko će što i koliko raditi nije bitno,

nije bitno ni tko će na kraju taj projekt voditi – ionako će svatko raditi za sebe i nitko nikoga neće slušati.* To što sam uspješno završio svoj projekt ne znači ništa, jer je on ionako zbog manjka suradnika propao. (Umjesto da sam napisao sve te radove mogao sam ne raditi ništa, ili – još bolje – raditi nešto u fušu. Trebam li tužiti Ministarstvo za izgubljenu dobit?)

I što na sve to reći? Zamisao da se projekti okrupne, da se naši znanstvenici što više potaknu na međusobnu suradnju sama je po sebi dobra. Dobra je i zamisao da se projekti bave važnim temama, da se istražuje ono što je bitno, a to se (barem u načelu) ne može napraviti s malim brojem suradnika. No što se događa u praksi? Uvijek je lakše skupiti tri neradnika nego tri radnika, pa onda radnicima ne preostaje drugo nego da postanu pokriće za tuđi nerad. Voditelj će u prijedlogu navesti tuđe radove, u završnom izvještaju njegovo ime nećeš naći među autorima. Ali što mari. Glavno je da projekt ima voditelja.

U takvoj konstelaciji može raditi samo budala. Zašto bi se netko mučio da formulira projekt kad je ionako svejedno hoće li se on izvršiti? Zašto bi netko radio ako za svoj rad ne može dobiti barem moralno priznanje? Umjesto da se odvoji žito od kukolja, da se konačno vidi tko radi a tko ne radi (što je bila politika Ministarstva prije tri godine), opet se vraćamo na staro – samo zato da bi se stvorila kulisa za one koji nikad nisu radili niti će ikad išta raditi. Hoćemo stimulirati rad, a opet zaštititi neradnike. Em smo Hrvati.

I što sad? Svakom je pametnom čovjeku jasno: ako se hoće okrupniti projekte, treba to učiniti stimulativnim, a ne administrativnim mjerama. Velike projekte treba stimulirati, dati im mnogo novaca. Malim projektima, onima s jednim čovjekom, treba dati malo. Svima treba dati šansu.

* Tipična je naša situacija da ljudi rade na istom projektu, a međusobno malo ili uopće ne surađuju. Naoko je to isto kao da umjesto jednog velikog postoji mnogo malih projekata, no nije lako dokučiti da na takvim projektima neki rade mnogo, drugi malo, treći ništa – sve dok i onima koji rade na kraju ne dodija da rade za druge.